

Processos de socialització dels fills i filles de famílies d'origen xinès

Autor de la recerca: Amelia Sáiz López, 2006.

Resum executiu elaborat per Amelia Sáiz López

Resum executiu

Aquesta investigació és un encàrrec de la Fundació Jaume Bofill. L'objectiu és esbrinar com s'està duent a terme el procés de socialització en els fills i filles de les famílies d'origen xinès i els seus aspectes més rellevants.

El procés de socialització es divideix en dues fases: primària i secundària. El primer succeeix en la infantesa i té lloc sobretot a la família. La segona, la secundària, és qualsevol procés posterior que permet a la persona conèixer i participar d'altres àmbits socials com ara l'escola, la feina, el grup d'iguals, els mitjans de comunicació i les entitats associatives, principalment. Així doncs, la família, l'escola, la feina i l'oci són les institucions i els espais protagonistes de la socialització.

La migració en si mateixa és un fet social canviant i modifica les persones que en formen part, tant si és a l'origen (els familiars, els veïns, la comunitat, el país...) com a la destinació; cap de les persones ni de les institucions implicades no romanen invulnerables davant de la interacció social que origina la convivència. Així doncs, el procés de socialització dels fills i filles de famílies d'origen migrant és encara una mica més complex en la mesura que les institucions i el espai que hi participen estan conformats per referències culturals i històriques de, com mínim, dos països, que de vegades suposen dos tradicions culturals diferents i per tant valors i costums també diferents.

La Xina ha estat una de les nacions on el familisme ha romàs gairebé viu fins a l'actualitat. Es coneix per *familisme* tota comunitat organitzada entorn de la família, un sistema social en què la conducta, les normes i els valors se centren o estan encaminats cap al benestar dels membres de la família. La vida social se centra en el grup i persegueix els interessos col·lectius per sobre dels individuals. Aquest tipus d'organització social familiar genera una ideologia familiar molt forta, imprescindible per a la subsistència del grup, basada en les relacions intrafamiliars jeràrquiques al voltant de la generació, l'edat i el gènere. L'obediència i la pietat o devoció filial han estat els pilars d'aquesta estructura familiar.

Des de la fundació de la República Popular de Xina, el govern ha mirat de canviar aquestes relacions familiar per altres de caire més democràtic en què l'autoritat es pugui compartir entre els membres del grup familiar. És clar que aquest canvi també està dirigit cap a una transformació social més profunda, la que es dona d'una societat agrària a una altra d'industrial. Per això, hi ha estudis recents que demostren una gran transformació en les relacions familiars caracteritzada per la combinació d'aspectes més tradicionals, com ara la unió del grup domèstic en unitat de producció i consum, amb altres de més nous. Sembla que els joves tenen més capacitat de decisió i de portar una vida destinada més a la satisfacció personal i no tant a la dels pares. Ara, els joves gaudeixen de la possibilitat de tenir relacions de parella i projectes més allà de la família natal.

No obstant això, no podem oblidar que encara hi ha diferències notables entre la vida de la ciutat i la que es porta a l'àmbit rural, on encara romanen aspectes del familisme. La dicotomia camp/ciutat constitueix un eix analític important de la societat xinesa contemporània en la qual podem trobar famílies nuclears de fills únics amb projectes de mobilitat social centrades en l'èxit del fill o filla, fins i tot famílies que basen el seu futur en la migració temporal d'algun membre de la família a la ciutat, passant per les famílies empreses rurals.

Plantejament de la recerca

La socialització en un context migratori

Els fills i filles d'origen xinès presents a Catalunya no conformen un grup homogeni. Per poder explicar-ne la diversitat interna s'ha configurat un model que recull els elements més significatius que expliquen aquesta diversitat.

En primer lloc, el temps d'estada a Catalunya, quan arriben a Catalunya i el temps que habiten en la societat de destinació són dades importants per entendre com s'ha viscut o s'està vivint tant el procés migratori com la construcció de la identitat en un nou espai de socialització.

En segon lloc, l'espai, la ubicació on resideixen, si és una zona de concentració residencial ètnica, si és una zona de relativa dispersió o si és un lloc de nova creació residencial com ara les comarques i ciutats catalanes, són aspectes que també ajuden a configurar la nova geografia de la identitat.

La tercera variable és el gènere, el fet de ser home o dona afecta el conjunt de la socialització tant pel que fa a la cultura familiar com a la societat de destinació, ja que ambdues estan construïdes entorn als seus sistemes de gènere.

Temps, espai i gènere son els eixos bàsics de la socialització dels fills i filles d'origen xinès.

El treball de camp es va plantejar tenint en compte els eixos bàsics de la socialització, per la qual cosa es van fer entrevistes a joves a diferents llocs de Catalunya, principalment a l'àrea metropolitana (responen a la categoria de zones de concentració residencial i de dispersió) i a la província de Girona, que representa els llocs on fins fa poc temps no hi havia residents d'origen xinès (llocs de nova formació).

A més, per tal d'accedir a conèixer millor l'experiència de la migració i el seu efecte en la socialització, van dividir el nombre d'entrevistes per una cohort demogràfica que, a més, coincideix amb el canvi d'estatus com a estudiant que passa de ser alumne de primària a ser alumne de secundària: estem parlant dels dotze anys com a variable important en la vida dels infants i adolescents.

El resultat del treball de camp constata les dificultats per trobar alumnes escolaritzats abans dels dotze anys, la qual cosa no significa que no existeixi aquest perfil al territori català, sinó que en combinar aquesta variable amb les altres ha resultat més difícil localitzar-los, ja que, de moment, el perfil més nombrós l'integren alumnes que han arribat per estudiar ESO, és a dir, després dels dotze anys segons la categoria tinguda en compte a l'estudi. Aquesta realitat és encara més notable a la zona de «nova formació», definida per l'arribada i l'assentament important de població d'origen xinès a partir de l'any 2002.

Resultats de la recerca

La família

La migració d'origen xinès és familiar. L'estructura de la població xinesa que viu a Catalunya i a l'Estat espanyol ho confirma: relativa paritat entre els sexes —amb una mica més de presència masculina— i una gran quantitat de joves menors de quinze anys, gairebé tots escolaritzats a l'escola.

El projecte migratori és, per tant, un projecte familiar. La família xinesa s'organitza primerament al voltant dels pares i fills i filles, és a dir, família nuclear, sense oblidar mai les relacions familiars extenses, els germans i les seves famílies nuclears del pare, de la

mare, els avis, etc. És comú trobar-se amb famílies extenses disperses per diferents ciutats de l'Estat espanyol i també per altres països d'Europa, mantenint la casa familiar en origen amb els pares —els avis dels alumnes d'origen familiar xinès. Però també podem trobar-nos joves que viuen amb els oncles o les tietes mentre els seus pares treballen en altres llocs. Hi ha diversitat de respostes residencials familiars en funció de les oportunitats que es presentin amb relació al projecte migratori.

Las famílies xineses mantenen principis de respecte i obediència als grans, cura dels petits, pietat filial i reciprocitat. Les responsabilitats dels pares vers els fills i filles és mantenir-los i treballar perquè la seva descendència tingui un futur millor tant material com de posició social. Per la seva part, els fills i filles obeeixen els pares i en tindran cura quan siguin grans i no pugin treballar. Les responsabilitats dels germans i germanes no és la mateixa, depèn del lloc que ocupen: el primer fill, el germà gran, té més responsabilitat vers els pares i la resta de germans que si fos el segon o el més petit, és a dir, en la família xinesa l'autoritat i la responsabilitat es distribueixen per raons de gènere, generació i edat.

El projecte migratori es basa sobretot en l'obtenció del negoci familiar, i és per això que el temps d'estada és important amb relació a la quantitat i qualitat de l'ajuda que l'empresa necessita de cada un dels membres de la família. Quan la família encara està en la fase d'acumulació de capital, és a dir, que no té el negoci, o bé basa el seu projecte migratori en una altra via d'inserció laboral en la societat de destinació, les expectatives vers els fills i filles són diverses, no sempre vinculades a la seva participació laboral a la família. En tot cas, la mobilitat social ascendent és un procés familiar i no pas individual, encara que tingui formes i vies diferents d'aconseguir-la.

La família empresa xinesa experimenta una transformació en les seves dinàmiques familiars, reestructura les relacions intrafamiliars, en crea de noves i resignifica les obligacions dels membres. L'obediència als pares en la societat de destinació es transforma en l'ajuda familiar: el fet d'ajudar a casa, de treballar per l'empresa familiar, és catalogat pels pares com una característica del fet de ser xinès, una manera de reforçar la identitat ètnica dels seus fills i filles, que creixen fora del país dels pares. La quantitat de treball fet per a la família està en funció del gènere i l'ordre que s'ocupa a la paria. El tipus d'ajuda familiar varia d'acord amb la fase d'assentament familiar empresarial i es caracteritza per un major esforç físic al començament i activitats més qualificades en la fase de consolidació. Com més poder adquisitiu té la família, menor és l'ajuda que es necessita dels fills i filles, tendència que encara que sigui minoritària adquirirà més importància al futur, deixant de ser una font d'identitat ètnica per a molts dels fills i filles de les famílies d'origen xinès.

L'escola

L'origen geogràfic xinès de la família i el fet d'haver estat escolaritzat a la Xina o no poden determinar el que els alumnes siguin oralment bilingües o no. Els que procedeixen de la província de Zhejiang, més concretament de la comarca de Qingtian i de la municipalitat de Wenzhou (un total del 70 % de la població xinesa a Catalunya i a l'Estat espanyol) i han estat escolaritzats en origen, parlen la llengua local (*qingtianhua*, *wenzhouhua*) a més de la llengua oficial de la Xina, el que anomenen *mandarí* (*putonghua*). Els que procedeixen del nord-est no són oralment bilingües, ja que la seva llengua familiar coincideix amb el mandarí.

Els alumnes que van iniciar l'escolarització a l'escola primària en zones de dispersió residencial no manifesten haver-se sentit tractats de manera diferent i valoren el professorat i la institució escolar des del punt de vista del procés d'ensenyament aprenentatge i no des del tracte rebut en tants alumnes pertanyents a una altra cultura o migrants. Aquest alumnat es visualitza com una «minoria model» per part del professorat que exerceix en zones de dispersió residencial. Així, la variable residencial adquireix una altra dimensió en les relacions interètniques en què la població local classifica i etiqueta la minoria xinesa en aquest cas.

Els alumnes d'incorporació tardana en zones de concentració residencial veuen mediatitzada la seva relació amb l'escola, els companys i els resultats acadèmics, per la «dictadura de l'etnicitat» que imposa la població juvenil autòctona de la zona. Això dona lloc a l'aparició d'espais etnificats que adjudiquen a cada una de les minories ètniques el seu lloc i les seves relacions fora i dins de l'escola. La tasca del professorat sembla insuficient per fomentar una sociabilitat multiètnica i un rendiment escolar millor. A les zones de concentració residencial, s'experimenta una contradicció entre les necessitats dels fills i filles de les famílies per adquirir les competències lingüístiques necessàries per a la inserció laboral i per a l'acomodació cultural de la família, i les dificultats per aconseguir-les pel «replegament ètnic» dels joves d'origen xinès com a resposta a l'actitud de rebuig del grup de parells autòctons i d'altres col·lectius de migrants.

A les zones de nova formació, l'alumnat d'origen xinès està estratificat per temps de residència a la zona, així, els originaris del nord-est de la Xina fa més temps que hi són que els procedents del sud. En aquestes zones de nova formació s'elabora una construcció dual de la minoria xinesa en funció del lloc de procedència, de manera que els del nord són els integrants de la minoria model. En aquest cas la població local fa servir la dialèctica nord/sud com a marc explicatiu de les relacions interètniques i intraètniques.

L'ajuda familiar no és la raó fonamental d'un rendiment escolar insuficient o poc satisfactori. S'ha constatat que els fills i filles de famílies d'origen xinès que han ajudat en els negocis familiars des d'una edat primerenca (onze, dotze anys) estan estudiant a la universitat. El bagatge cultural familiar, junt amb la posició socioeconòmica de la família, constitueixen els elements que expliquen millor el rendiment escolar, tant per als alumnes d'origen migrant com per als autòctons. A l'escola són fonamentalment els factors socials els que marquen la diferència, no els culturals.

El perfil de l'alumnat d'origen xinès, format en l'actualitat per un alt percentatge d'incorporació tardana, cada vegada estarà compost per més nens i nenes que inicien l'escolarització a Catalunya. A més, s'incrementa el percentatge d'alumnat d'origen xinès a les escoles privades, fruit de la millora en la posició socioeconòmica de la família al costat de la seva preferència per una institució escolar regida per codis més estructurats, regulats i ordenats, d'acord amb la seva opinió. També s'observa un lleuger increment en l'ús del català com a primera llengua de comunicació amb les persones no xineses per part dels joves escolaritzats abans dels dotze anys.

El lleure

El lleure del jovent d'origen xinès és divers i està amb relació a la segmentació geogràfica que etnifica els espais i les relacions d'acord amb la zona de residència. A més, l'àmbit relacional s'estén al llarg de la «banda ampla»: Internet col·labora a fomentar la identitat juvenil xinesa de la diàspora mantenint la idea de comunitat en l'espai virtual. D'altra banda, Internet apropa els joves sense que n'importi l'origen, superant l'espai social etnificat que es dona a les zones de concentració residencial. La xarxa s'ajusta perfectament a la dispersió i mobilitat pròpia de la migració xinesa i permet el contacte permanent en les famílies i amics d'origen i la resta de nodes de la diàspora, perquè és el lloc que s'hi ocupa el que marca la identificació intraètnica juvenil. Es parla de «xinesos europeus» com una entitat identitària per si mateixa davant d'altres xinesos (xinesos americans, xinesos asiàtics...).

La mobilitat és un element inherent de la socialització dels fills i filles de famílies d'origen xinès, mobilitat geogràfica, laboral, física, social i tots els altres vessants que pugui tenir. La mobilitat de les famílies i de l'alumnat no té per què constituir una alteració en la regulació de la convivència veïnal i escolar, perquè la població xinesa que resideix en Catalunya no ho sent ni ho experimenta d'aquesta manera. Des del seu punt de vista, les fronteres dins del continent europeu no representen més que territoris administratius, i la mobilitat pot augmentar les opcions de millora socioeconòmica familiar.

Els fills i filles de les famílies xineses que s'escolaritzen a Catalunya no perden la identitat xinesa, encara que es renegocia i s'elabora de manera diferent de la que es conforma en la generació anterior, la dels seus pares.

Bibliografia

1. Joaquim Beltrán i Amelia Sáiz. *Els xinesos a Catalunya. Família, educació i integració*. Fundació Jaume Bofill i Editorial Altafulla, Barcelona, 2001.

Llibre en què es recull la primera investigació sobre el col·lectiu xinès vinculada a l'educació feta a Catalunya.

2. Joaquín Beltrán i Amelia Sáiz. «La inmigración china y la educación: entre la excelencia y la instrumentalizad», a Silvia Carrasco (coor.), *Inmigración, contexto familiar y educación. Procesos y experiencias de la población marroquí, ecuatoriana, china y senegambiana*. Institut de Ciències de l'Educació, Universitat Autònoma de Barcelona, 2004.

Article que descriu les característiques principals en la relació de l'escola i l'educació amb la família i l'alumnat d'origen xinès.

3. Francesc Carbonell. *Vinguts del centre del món. Socialització dels fills i filles de famílies xineses*. Eumo Editorial/Fundació Bofill, Barcelona, 2007.

Llibre que pertany a la col·lecció **Conciutadania Intercultural** i en el qual es presenten els aspectes que influeixen en la socialització de l'alumnat xinès a l'escola catalana.